

PASAULIO ANYKŠTĖNŲ BENDRIJOS LAIKRAŠTIS KIEKVIENAM, LAIKANČIAM SAVE ANYKŠTĖNU

Idėjos Anykščiams, arba ko nori bendruomenė?

Vasario 16-ąją, minint Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metį, buvusiam „Puntuko“ restorane įvyko įsimintina Lietuvos šimtmečio šventė – Anykštėnų suneštinis. Daugiau nei 300 anykštėnų simboliškai šiai progai atgaivino senąjį restoraną ir susibūrė jame. Visos kartos nuo mažylių iki senolių šoko, bendravo, dalinosi idėjomis ir linksminosi iki išnaktų. Kiekvienas renginio dalyvis vietoj bilieto įeidamas gavo lapelį savo Idėjai Anykščiams užrašyti. Buvo surinkta daugiau nei 100 idėjų ir pasiūlymų, renginio metu Idėjų Anykščiams lentoje pristigo vietos visoms dalyvių idėjoms sukabinti.

Tarp užrašytų idėjų labiausiai vyraujanti – noras turėti bendras socialines erdves: jų reikia tiek šeimoms, tiek jaunimui, tiek senjorams. Ir tai nenuostabu, nes bendruomeninės kūrybinės erdvės, kuriose būtų galima drauge kurti ir telktis, yra viena iš gyvos bendruomenės prielaidų. Taip pat dažnai pasikartojo mainų turgaus idėja, periodiškų bendruomeninių forumų siūlymas. Buvo iškelta „Anykščiai – Lėtas miestas“ vizija, siūlymas kurti miesto sodus –

„Žydintys Anykščiai“, pastebėta, jog Anykščiams reikėtų daugiau gėlių, žygių, vaikų žaidimo aikštelių. Iš konkretesnių idėjų galime paminėti – sugrąžinti miesto laikrodį, iškeldinti mašinų stovėjimo aikštelę prie Sinagogos ir paversti šią zoną kultūrine, atidaryti stalo žaidimų restoraną, muzika parke, apšviesti inkubatoriaus teritoriją, įkurti menininkų ir rašytojų rezidenciją Anykščiuose, *green hub*’ą *freelanceriams* – paprastai tarus, bendrą darbo erdvę laisvai samdomiems darbuotojams. Originaliausias idėjas – mamų ir vaikų vežimėlių varžybos Šventosios upės pėsčiųjų take, atgaivinti buvusią elektrinę ant Šventosios kranto. Idealistiškiausia ir fantastiškiausia, o gal linksmiausia – padaryti, kad jūra būtų arčiau Anykščių.

Iš bendruomenės aktyvumo ir pasiūlytų idėjų matyti, jog anykštėnams ne vis vien, kokie Anykščiai bus ateityje ar dar po 100 metų, gyventojai nori dalyvauti miesto gyvenime ir kurti savo miestą.

Galime pasidžiaugti, jog, nieko nelaukus, keletas idėjų buvo tuoj pat įgyvendinama: sukurta bendra internetinė grupė „Mūsų Anykščiai“, balandžio 28 d. įvyko Anykščių pavasario „Blusturgis“, o gegužės mėnesį organizuojamas bendruomeninis Anykščių forumas. Tad, mielas PA skaitytojau, jei turi daugiau idėjų ar pasiūlymų Anykščiams, drąsiai rašyk adresu p.anykstenai@gmail.com

Monika PELDAVIČIŪTĖ,

PAB ats. sekretorė

Anykščiai – ar bilietas į Norvegiją?

Kryžiasnapis.

Vilma Fiokla Kiurė

Taip jau nutiko, kad apie poetą Benediktą Januševičių prabilome tik dabar, kai jis jau, ačiū Dievui, antri metai mina Anykščių žemelę. Pauzė atsirado, matyt, todėl, kad Benediktas – ne iš tų „šou berniukų“, kurie kiekvienam žingsny skuba atkreipti į save dėmesį, nepraleidžia nė menkiausios progos pasigarsinti. Ir ne iš tų „vasaros anykštėnų“, kuriems Anykščiai – tik malonios vasaros prie upės ir miško sinonimas. Tad kaip jis čia atsidūrė?

– Su Anykščių kraštu nieko bendra neturėjau – mama iš Jonišio, taigi žiemgalė, tėvas iš Vilniaus Užupio, taigi lenkų kilmės. Tačiau mintis apie „kitokį“ gyvenimą kirbėjo jau senokai, dar kai dirbau „Metų“ mėnraščio redakcijoje. Visi joje buvo žymiai vyresni, papilkėję, išblukę nuo knygų rašymo, skaitymo. Pamenu, šviesios atminties Petras Dirgėla (Nacionalinės premijos laureatas) skundėsi: „Rašiau rašiau, skaičiau, pavargau nuo tos makulatūros, niekam nereikia tų knygų!“ Pagalvojau: ar ir manęs laukia toks pat likimas? Norėtusi kažko kitko...

Ir štai kartą važiuoju su kolega Gyčiu Norvilu iš literatūros skaitymų. Tas sako: yra čia tokia tuščia sodybėlė... Apsidairau. Iš pirmo žvilgsnio – nėr gamtos: lygumos, pelkės, molis, šlapynė, kūdra. Jokio grožio. Betgi tas pat buvo ir Jonišio apylinkėse, kur augau pas senelius, o man tose lygumose buvo ir jauku, ir miela!

Taip po vilnietiško sambrūzdžio atsivėrė gyvenimas su kitokiom spalvomis ir turiniu: pievos, miškas, gausybė paukščių. Ir Benediktas kaip paukštis kraipo galvą, stebi – ir stebisi... Šast – juodasis gandrą praskrenda kaip koks aitvaras, varinio atspalvio. Baltoji kielė grakščiai kraipo uodegą, perkūno oželis mekena – praneša apie audrą...

Ir nubudo Benedikto krūtinėje gamtininkas, fotografas! Dabar jau atsimeina, jog vienas giminaitis istorijos tėkmėje vis dėlto buvo užfiksuotas Anykščių padangėje: senelio brolis Izidorius Puriuškis 1940-1942 m. Svėdasų Šv. arkangelo Mykolo parapijoje tarnavo vikaru. Ir dar atsimeina, kad seneliai Joniškyje buvo daržininkai, sodininkai, Beno vaikystės „žaislai“ – augalai ir paukščiai... Neatsitiktinai Benediktas studijavo veterinarijos mokslus, įsivaizdavo save gamtininku.

Nukelta į 2 p.

Anykščiai – ar bilietas į Norvegiją?

Atkelta iš 1 p.

Po darbo dienos Norvegijoje Benediktas Januševičius paprastai galvoja apie Lietuvą...

Vilmos Fioklos Kiurės nuotr.

Bet, iš pirmo karto neįstojęs į Gamtos fakultetą, nusprendė: bus poetas!

Tapo. Ne tik poetu: jis ir prozininkas, kritikas, vertėjas, literatūros almanachų sudarytojas, visokiausiu moderniu poezijos skaitymų organizatorius. Jau daugiau kaip 20 metų Lietuvos Rašytojų sąjungos narys, 8 poezijos knygų autorius, apdovanotas Jaunojo Jotvingio, J. Lindės-Dobilo ir kt. premijomis. Niekas nemoka taip žaismingai, novatoriškai vartalioti, jungti lietuviškų žodžių, kad jie sužerėtų vis kitokiomis spalvomis ir prasmėmis.

– Tai kaipgi sekasi įsikurti, gyventi mūsų krašte? – teiraujamės Beno ir Vilmos Januševičių.

Vyras su žmona susižvalgo. Benas paty- lėjęs sako:

– Pats nemačiau, bet žmonės kalba, kad mūsų miške esama net lūšies... Kadangi dirvos lengvo rūgštingumo, gausu orchidėjų, jos auga tiesiog prie namų, beveik kieme. Augalų pasaulio „inteligentės“ išties gražiai atrodo, išsiskiria visoj pievoj... Kai čia apsigyvenom, radom apie 20 kelmelių gegūnių; dabar jų jau per 50. Esama ir kitos rūšies gražuolių – blandžių. Stengiamės gražiai sutarti su augalais – šienaujant tik spalio mėnesį, kai sėklos jau išbarstytos. Dalyvauju fotoparodoje „Žalias skėtis“, nemažai kas stebėjosi, kad mano nutrauktos orchidėjos – kaip gyvos, o kaip jos nebus gyvos, jeigu auga kieme ir galiu jas fotografuoti kada noriu?..

Benedikto žmona meno pasaulyje žinoma kaip Vilma Fiokla Kiurė. Ji ir rašo, ir profesionaliai tapo, ir aktyviai dalyvauja įvairiuose meniniuose, socialiniuose projektuose. Vilmai nesvetimos romų integracijos problemos, padėtis moterų kalėjime. Ji mano turinti teisę pretenduoti į anykštėnišką kilmę, nes prie Raguvėlės esančiose

Nybraglio kaimo kapinėse (ties Anykščių ir Panevėžio rajonų riba) palaidotos kelios jos giminės kartos.

Dabartinė jų sodyba (...kaime, 5 kilometrai už Troškūnų) Vilmai primena močiutės vienkiamį: pelkinis kraštovaizdis, kūdra, paukščiai. Senelis, kaip ir vyras, buvo Benediktas, stalius. Vilma piešė nuo vaikystės, dabar rengia parodas „Vartų“ galerijoje, užsieniuose. Naujausia kolekcija – ant medžių skerspjuvių, tarsi primenantį miškų totalius kirtimus visoje šalyje, o ir aplink sodybą. Ar galėtų surengti savo kūrinių parodą Anykščiuose? Žinoma – jeigu tik jos reikėtų...

– Bet į klausimą, kaip gyvenate, jaučiatės naujojoje „tėvynėje“, dar lyg ir neatsakėte...

acija, laukiniai kaimynai. Besiruošiant Šv. Kūčioms, į kiemą įdardėjo mašina, išmaurojo morkų lysves. Ir paliko. „Ko žiūri į mane, ne pas tave atvažiauvau!“ – į priekaištus atšovė vairuotojas.

Ir tai dar ne viskas: apylinkėj siautėja gal valkatos, gal vagys. Vos išvažiauvus iš namų, dingsta plytos, šiferis, gėlės, sodinukai, net kaktusai su vazonėliais, net drabužių segtukai. Kiti kaimynai, sako, išvažiuodami indus miške užkasa... Netoliese gyvenantis skulptorius pasakojo: turiu skubų užsakyimą, pjaunu, bet dingsta elektra; gal laidams kas atsitiko? Nueinu pažiūrėti – o už krūmų laidai išvis nukirpti... Garsiai skalydami, į Januševičių kiemą kartkartėmis atklysta net 8 kaimynų šunys; naktį kažkas šviečia prožektoriais į langus...

O visų keisčiausia – kad policija nemato reikalo baigti šitą nesibaigiančią, švelniai tarus, betvarę, atsižvelgti į gausybę išdės-

Vilma Fiokla - gamtos burtininkė, tad ir jos kūryba - netikėta, mįslinga.

Vilma ir Benas vėl susižvalgo. Ir vėl atsa- ko Benas:

– Anykščiai – miestelis tvarkingas, patogi infrastruktūra, viskas vietoj. Tik su rajono keliais reikalai blogi. Dažnai pagalvojam: privažiuosim prie namų ar ne? Žiemą tenka sukti didelį ratą, kad atsidurtume savame kieme – net traktorius tiesiai nepravažiuoja. Stengiamės maitintis ekologišku maistu: iš vietos ūkininkų perkam avienos, daržovių.

Esu sukūrus internetinę svetainę Tekstai TV, ji skirta literatūros gyvenimo kronikai. Laimė, interneto ryšys sodyboje geras, galima dirbti ir namuose. Projektų užtenka, kartkartėmis pavyksta gauti paramos iš Spaudos rėmimo fondo, Kultūros tarybos. Sva- jojam apie teminę sodybą su ekomenais, paukščių stebėjimu. Darbų kalnai, todėl dabar abu išsijuošę remontuojam, statom. Aišku, reikia apibėgti ir renginius, nufilmuoti, nufotografuoti...

Vyrui kalbant, Vilma garsiai atsidūsta:

– O aš va tiesiai iš policijos...

Žodis po žodžio išsirutulioja keista isto- rija, tokia keista, kad ausys nenori tikėti tuo, ką girdi... Didžiausias kultūrinis šokas, kurį mūsų krašte patyrė anykštėnais tapti pano- rė sostinės menininkai – nevaldoma situ-

tytų faktų dėl vagysčių, šmeižto, grasinimų – byla jau stora, daugiau nei 100 puslapių... Užuoat išsiaiškinę ir nubaudę kaltininkus, policininkai netgi nesidrovi „pauklėti“: patys kalti, jei nemokat gražiai bendrauti su kaimynais... Kažkoks užkeiktas ratas!

– Mums tokie dalykai nesuvokiami. Kiek- vieną vasarą važinėjam užsidirbti į Nor- vegiją, ten visai kitokie žmonių santykiai. Pasijunti esąs garbingas, kultūringas. Eini, prie kelio namas, raktas duryse, viskas atvi- ra. Stovi kioskelis, kur parduodamos bulvės, šalia – kaina, dėžutė, prikimšta pinigų. Pasi- imi bulves, užrašai į sąsiuvinį, įdedi pinigus į dėžutę – viskas paprasta. Norvegai tiesiog nesuvokia vagystės. Pavogė slides, norvegai suglumę klausia lietuvių – kam vasarą galė- jo prireikti slidžių?!

Žinoma, esama ir Norvegijoje problemų (kai toks atšiaurus klimatas, dažna depresi- ja), tačiau bet kuriuo atveju tau pagalbon atskubės policija, psichologai, vaikų globos specialistai – viskas tvarkoma, kontroliuoja- ma, žmogus nekvailinamas ir nepaliekamas vienas. O kai pas mus šitaip... Jau ir pagal- voji: o kodėl čia turėtume taip kankintis? Juk tereiktų nusipirkti bilietą į vieną pusę...

Silvija MAŽEIKYTĖ, Ramūnas VAIVADA

Atvelyky – apie Vilniaus anykštėnų darbus

Balandžio 7-ąją šventiškai nusiteikę anykštėnai rinkosi į Lietuvos kariuomenės Vilniaus įgulos karininkų ramovę. Čia atvyko naujoji sambūrio taryba, nariai, VAS steigėjai ir veteranai, tarp jų – pirmasis atkurtosios Lietuvos Respublikos kariuomenės vadas generolas Jonas Andriškevičius, Lietuvos karo akademijos prof. habil. dr. Algirdas Ažubalis, dr. Audronė Galvonaitė, aktorius Ferdinandas Jakšys, svėdasiškių draugijos „Alaušas“ atstovai ir kiti garbūs kraštiečiai.

Pranešimą apie 2017 m. veiklą perskaitė VAS pirmininkė Regina Smetonaitė. Atskaitiniu laikotarpiu VAS dirbo intensyviai, surengė įvairių mokslo, edukacijos bei kultūros renginių. Signatarų namuose buvo organizuoti tradiciniai Lietuvos Valstybės, o Karininkų ramovėje – Kariuomenės dienų minėjimai, pažymėti istorinio Baltijos kelio ir VAS 15-kos metų jubiliejai. Nusisekė ir Anykščių rajone vykusio VAS kraštotyrinė Pagarbos ekspedicija, skirta Vilniaus konferencijos 100-osioms metinėms.

Plečiant VAS istorijos, kraštotyros ir edukacijos darbą, ugdant sambūrio narių tautinį pasididžiavimą bei patriotizmą, surengtos ekskursijos į Pinigų ir Bažnytinio

paveldo muziejus, Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinį Vilniaus gynybinės sienos Bastėje, senąjį Vilniaus universitetą ir jo biblioteką. Be to, iškylauta po naujameitį Vilnių, Verkių regioninį parką, Vilniaus apylinkes, keliauta senuoju Kalvarijų kryžiaus stočių keliu.

Deramai VAS atstovavo anykštėnams ir kitų šalies socialinių institucijų renginiuose. Minint šalies istorinius įvykius, dalyvauta iškilmingose konferencijose LR Seime, tradicinėje Anykščių miesto šventėje, A. Baranausko ir A. Vienuolio Žukausko memorialinio muziejaus 90-mečio, Anykščių L. ir S. Didžiulių viešosios bibliotekos 80-mečio minėjimuose, įteikiant poeto A. Baranausko premiją, švenčiant Svėdasiškių draugijos „Alaušas“ veiklos 10-mečio jubiliejų ir kt. Be to, anykštėnai pabuvojo Kairėnų botanikos sode ir dalyvavo tradicinėje etnografinėje Aukštaičių gegužinėje. O kur dar dr. Ingos Liepaitės bei Antano Verbicko knygos „Antano Baranausko asmeninė biblioteka“ sutiktuvės, vykusios VU bibliotekoje, VAS narės rašytojos dr. Jurgos Žašnaitės knygos „Azuritijos kardinolai“ pristatymas Lietuvos rašytojų sąjungos klube bei mūsų narės grafikės Loretos Uzdraitės

Kalėdinių atvirukų parodos atidarymas? Juk šiuose knygų pristatymuose ir sutiktuvėse taip pat dominavo anykštėnai...

Itin gražų pavyzdį ir iniciatyvą pernai parodė VAS tarybos narė dr. Irma Randakevičienė. Ji nepriekaištingai sutvarkė (susistemino, suskaitmenino, o dalį – netgi ir identifiko) didžiulį žurnalisto Izidoriaus Girčio istorinių nuotraukų archyvą. Anykščių miesto šventės metu jis buvo perduotas L. ir S. Didžiulių viešajai bibliotekai. Vertas dėmesio ir Svėdasų bibliotekoje jos surengtas senųjų šio krašto nuotraukų pristatymas bei aptarimas.

Pranešimą apie VAS organizacinius bei finansinius metų darbus pristatė tarybos narė ir visuomeninė buhalterė Janina Baublienė. Dalyviams teigiamai įvertinus 2017 m. VAS veiklą, R. Smetonaitė ir Linas Ladiga (Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio generolo Kazio Ladigos anūkas) priminė artimiausius darbus.

Oficialioji šventės programa baigėsi padėkomis pagrindiniams VAS rėmėjams, svarbiausiems talkininkams. Atvelykio nuotaiką sėkmingai anykštėnams kėlė Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro solistė Sofija Jonaitytė ir dažna VAS renginių viešnia pianistė Birutė Šernaitė-Barauskienė.

Romualdas Vytautas RIMŠA

Anykščių akademijoje

PAB Anykščių akademija sėkmingai tęsia savo veiklą. Atkreipėme dėmesį į jaunus žmones, atvykusius į Anykščius su naujomis idėjomis, energingai ir kūrybiškai besimančius kraštui naudingos veiklos, iš kurios tikrai galima pasimokyti.

Sausio 11 d. J. Biliūno gimnazijoje lankėsi buvusi vilnietė, dabar Anykščių menų inkubatoriuje veikiančios UAB „Gamtos Pilnatvė“ direktorė R. Paramonova (apie ją, jos darbo kryptį ir pasiekimus išsamiai pasakojome praeitame PA numeryje).

Vasario 13 d. sulaukėme garbingos viešnios iš Respublikos Prezidentūros. Lietuvos atkūrimo 100-mečio proga Lietuvos heraldikos komisijos pirmininkė, Prezidentūros vyriausioji specialistė Lietuvos heraldikos klausimais dr. Agnė Railaitė-Bardė pilnutėlei klausytojų salei atvėrė vartus į slėpiningą ir įvairiausių simbolių kupiną heraldikos pasaulį, supažindino su Anykščių krašto miestelių herbais.

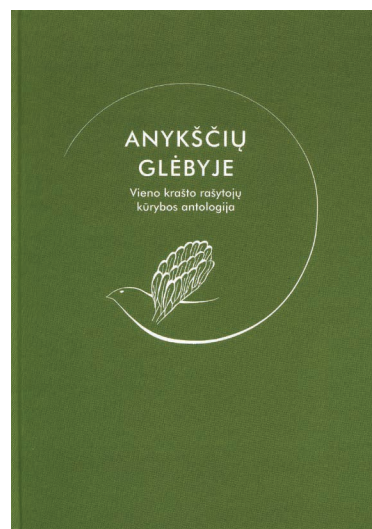
Kovo 21 d. apie savąją patirtį gyvai ir konkrečiai papasakojo jaunas, bet jau ganėtinai daug pasiekęs populiarių pramogų verslininkas Deividas Dilys. Kai atsiduodi mėgstamam darbui, nebijai rizikos, nestokoji naujų idėjų, pasirodo, ir Anykščiuose yra kas veikti – ir netgi neblogai uždirbti!

Balandžio 11 d. dalyvavome gimnazijoje vykusioje Lietuvių kalbos konferencijoje. Nors tema, atrodytų, gimnazistams neblogai pažįstama, joje netrūko įdomių pasisakymų ir įdomių užduočių, kurias pateikė Lietuvių kalbos instituto Geolingvistikos centro darbuotoja dr. Laura Geržotaitė, praplėtusi klausytojų akiratį apie lietuvių kalbos tarmes bei pirmąjį jų tyrinėtoją anykštėną Antaną Baranauską. Rašytojas Rimantas P. Vanagas išdėstė savo požiūrį į dabartinę lietuvių kalbos situaciją bei jaunimui atiteksiantį gimtosios kalbos išsaugojimo vaidmenį. Ypač gyvai klausytojai reagavo į pačių gimnazistų atliktus kalbos, anykštėnų tarmės tyrimus: kokios dažniausiai pasitaikančios klaidos, pravardės ir kt. Renginį gražiai papuošė IVe klasės gimnazistės Dianos Pratapaitės perskaityta novelė – jaunoji prozininkė už savo kūrybą respublikiniame jaunųjų filologų konkurse pelnė II vietą.

PA info.

Anykštėnų knygų derlius

KAIP IŠLIKTI ANYKŠČIŲ GLĖBYJE

Esu tik viena iš daugelio Lietuvos žmonių – iš tų, kurie į Anykščius patekdavo norom nenorom. Ten dažnokai autobusu vykdavo mano tėvai ir jų kolegos – buvau eilinė ekskursantė, džiūgaujanti ne dėl Lietuvos rašytojų klasikos, o tik dėl kelionės nuotykių. Vis dėlto... Jaučiau, kad Antanas Vienuolis tėvų lūpose skamba taip... kažkaip... išdidžiai. Paauglystėje įnikau į Vienuolio raštus – godžiai ir smalsiai.

Anykščių glėbys man atsivėrė (jei tik tikrai atsivėrė...) gerokai vėliau: ne kartą klaidžioju po šį miestą nekviesta, neprašyta, augindamasi šiuosius tokius glėžnus sparnelius. Nebenorėjau žurnalistikos. Geidžiau tapti rašytoja. Kaip nealsuoti Anykščių oru?

Knyga „Anykščių glėbyje. Vieno krašto rašytojų antologija“ (2017) į mano rankas pateko šių metų vasarį. Jau žinojau, kad į pasaulį keliauja tas leidinys. Įsivaizdavau, kad vartysiu šį tą solidesnį ir rimtesnį, nei brošiūra, bet...

Net nenumaniau, kokia rimta, kokia solidi, kokia svari bus ta knyga. Štai stoviu apstulbusi Vilniaus knygų mugėje, belaukdama antologijos pristatymo, o šalia manęs plaukia – lyg būtų susitarusios – mokytojų lituanisčių srautas. Rodau tą antologiją, vartome ją: kiek daug žinomų pavardžių, o kiek primirštų, visai pamirštų...

Būtent jie – tie primiršti ar pamiršti – antologijoje man mieliausi. Į ją pateko simbolinis skaičius: trisdešimt trys. Vardinu pirmąjį

Nukelta į 4 p.

Anykštėnų knygų derlius

Atkelta iš 3 p.

dešimtuką, kitaip tariant, patriarchus, žvelgiančius į mus iš senovės: Konstantinas Sirvydas, Antanas Baranauskas, Klemensas Kairys, Liudvika Didžiulienė-Žmona, Juozas Tumas-Vaižgantas, Jonas Biliūnas, Antanas Žukauskas-Vienulis, Aldona Kazanavičienė, Petras Tarasenko, Bronė Buivydaitė-Tyrų dukra... Kai kurie neapšakomai žinomi, juos vadiname „vadovėliniais“, kiti... Kiti įdomūs, svarbūs kitaip: dėl keistų likimų, dėl skaudžių gyvenimų, dėl nuoširdžių tekstų, patekusių į pasaulio literatūros paraštes.

Man smagu, kad antologijos glėbys toks platus. Yra jame vaikams rašantis, populiarus Vytautas Račickas, labiau save siejantis su Utena, nei su Anykščiais. Vis dėlto, vis dėlto... Vilniaus knygų mugėje, antologijos pristatyme, jis pasakoja apie stipriausią vaikystės įspūdį – Anykščių bažnyčios gaisrą. Man, vaikams šį tą parašiusiai, svarbu, kad nepamirštas kolega – vaikų literatūros autorius. Dažniausiai mes liekame nuošalyje, telpame į trumpinį „ir kt.“ Kita vertus, Anykščiai, puoselėjantys Bronės Buivydaitės atminimą, vaikų literatūros pamiršti negali: tradicija teka kartu su upe Šventaja.

Valentinas Zaiuskas – štai rašytojas, nykais sovietijos metais, „brandžiame“ socializme mus novelėmis stulbinęs, pribloškęs. Dabar nutilęs? Na ir kas? Niekada nežinai, kada kuriančiam žmogui lemta glūdėti, kada išnirti.

Ir dar vienas vardas, viena pavardė: Jonas Ragauskas. Drąsu ir tolerantiška šį žmogų kviesti į antologijos glėbį. Sovietų laikais palikęs kunigystę, nebeįtikio niekam. Nekęstas, smerktas, davatkų apspjaudytas, gal ir buvo savaip laimingas. Juk mylėjo vieną vienintelę ir buvo jos mylimas...

Antologijos jauniausi – Valdas Papiėvis ir Jurga Žašinaitė. Kai Vilniaus knygų mugėje paklausėme Jurgos apie jai svarbiausią Anykščių krašto rašytoją, ji minėjo Sirvydą, seniausią... Tartum būtų apsuktas ratas...

Tas ratas nėra uždaras, užrakintas ir nebeįžengiamas. Nedaug trūko, kad antologija taptų dar turtingesnė. Kol ji buvo rengiama, savo pirmąją poezijos knygą „Viskas trunka ilgiau, nei tikėtasi“ išleido anykštėnė, dabar Utenoje gyvenanti lituanistė, kritikė Rasa Milerytė. Viliuosi, kad po

metų kitų – po dešimties ar penkiolikos – antologija pilnės, stiprės ir augs.

Svarbu pabrėžti, kad antologijoje randame ir autorių nuotraukas, ir biografijas, o šalia jų – ir literatūros istorikų ar tyrėjų rašytus štrichus.

Antologijos idėjos autorius – Rimantas Vanagas. Jis ir vienas iš sudarytojų (kartu su Rasa Bražėnaite, Tautvydu Kontrimavičiumi, Skaidre Račkaityte) Ir... Ką pamiršau, ko nepamirėjau?

Neįmanoma pamiršti ir nepamirėti leidėjų. Kitaip tariant, namų, kurie visada sveetingi. Tai – Antano Baranausko ir Antano Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus. Tas muziejus, kuriame šiek tiek, retsykiais, vaidenasi.

Kas vaidenasi? Ogi mūsų, ten literatūros pamokas ėjusiu, vaikystė.

Gintarė ADOMAITYTĖ

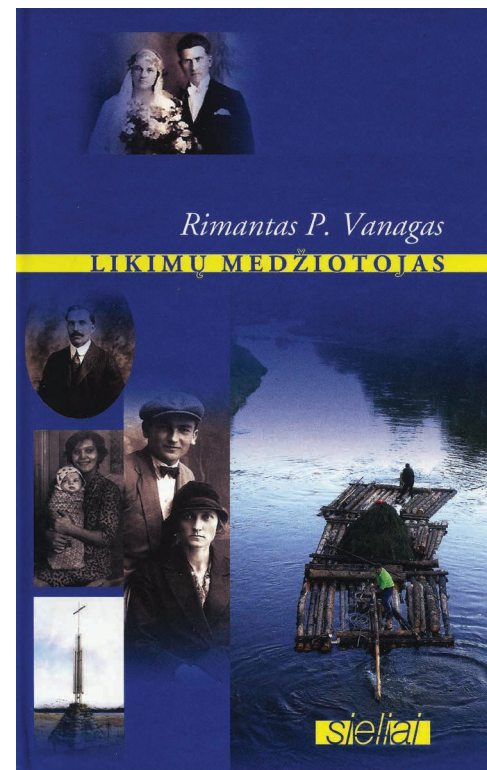
BET TAIP BUVO...

Septintoji Rimanto P. Vanago dokumentinės prozos „Sielių“ serijos knyga „Likimų medžiotojas“ pradedama „Sakme apie likimų medžiotoją“ – tai tarsi raktas į tris turiniu nesusijusias istorijas. Po Šventosios kraštą keliavęs žmogus, „lyg elgeta, lyg žiniuonis, lyg vaidila“, visų vadinamas Švilpa, turėjęs keistą pomėgį – rinkti pasakojimus apie žmonių likimus ir į savo kelioninį maišelį krauti akmenėlius, kurių kiekvienas liudija tų žmonių istorijas. Tokį kelią Švilpai nurodęs Dievas.

Šios legendos įkvėptas mažas berniukas užaugęs tęsia keistuolio Švilpos misiją – įsiklauso į žmonių pasakojimus ir stengiasi kruopščiai viską užrašyti kaip buvo.

Trys knygos skyriai – trijų aukštaičių šeimų, pokario vaikų istorijos – traktorininko Petro Jasiūno („Savo ne savo žemėje, arba malūnai malė ne vien miltus“), inžinieriaus elektriko Vaidučio Kasperavičiaus („Sutirpę ledai ant krūtinės“), mokytojos Rožės Kriaučiūnienės ir jos sūnaus, psichologo, gyvenančio JAV, Romualdo Kriaučiūno („Išskirtieji“). Apie jų visų tragiškus likimus galime pasakoti tais pačiais bendriniais žodžiais: gyveno, niekam netrukdė, mokėsi, dirbo, susitapė, įsigijo, įsikūrė, mylėjo savo kraštą ir artimuosius – atėmė, išskyrė, suluošino, kankino, įkalino, ištrėmė...

„...vaikai, paaugliai buvo tie, kurie viską matė, giliai įsiminė...“ Iš jų atminties nieko neištrinsi, neatimsi, svarbiausi dalykai perduodami iš kartos į kartą, iš lūpų į lūpas, dienoraščių, atsiminimų fragmentais, šeimose išsaugotais dokumentais, senomis fotografijomis. Visais tais liudijimais savo knygoje remiasi autorius, lyg patyręs sielininkas sugebantis norima

linkme nukreipti žodžių srautą, lengvai pagaunantį skaitytoją. Tas srautas ir bauginantis, ir keliantis šurpą, ir verčiantis piktintis ar liūdėti, o kartais nusišypsoti ar nusistebėti – negi iš tikrųjų žmogus galėjo tai patirti. Bet autorius, žvilgtelėjęs į savo „likimų akmenėlių“, kaskart patvirtina: „bet taip buvo...“

Apmąstymams nuteikia ne tik knygos turinys, bet ir viršelis su Jono Junevičiaus ir dokumentinių nuotraukų kompozicija, ir skirsnuose menišką Alfredo Motiejūno nuotraukos.

Skaitytojai tikriausiai skirtingai vertins šių R. Vanago aprašytų „mažųjų didžiųjų anykštėnų“ istorijas (pokaris – visada rizinga tema), bet pagrindinė mintis neabejotinai teisinga – liudyti ir kitiems perduoti būtina, iš to kuriama mūsų krašto istorija, kurios pagrindas – paprastų žmonių kasdienybė ir žygdarbiai.

Vida ZASIENĖ

PASAULIO ANYKŠTĖNAS

ISSN 2029-4077

© Pasaulio anykštėnų bendrija

Redakcija: Vilniaus g. 41, LT-29145 Anykščiai

Tel. (8 381) 54404, 54432, 53724

Redaktorė Silvija Mažeikytė

mob. 8 699 89825

raskila6@gmail.com

El. paštas: p.anykstenai@gmail.com,

Redakcinė grupė: Rimantas Vanagas,

Tautvydas Kontrimavičius, Vygandas Račkaitis,

Miglė Marija Galvonaitė

Interneto svetainė www.anykstenai.lt

Maketavo Rūta Kaselė

Tiražas 500 egz.

Išleido ir spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Naujoji Riovonių g. 25C

LT-03153 Vilnius

Tel. +370 5 273 33 47

El. p. priemimas@petroofsetas.lt

www.petroofsetas.lt